

"SART BAŞI,, NA CEVAP

Yerli doktorlar olmadığı için ölen «merhum» Atsız Mecmua Müdüründen, ecnebi doktorlar sayesinde yaşıyan Yaş Türkistan müdürüne.

www.atsizcilar.com

İstanbul
Arkadaş Matbaası
1 9 4 8

« Sart Başı » na Cevabım

Lügat manası « tüccar, satıcı » demek olan Sartları ben, yalnız mal satar sanıyordum. Çokayoğlu'nun Yaş Türkistan da bana yazdığı cevabı okuduktan sonra sartların haysiyet, şeref ve namus ta sattıklarını öğrendim.

Eğer Çokayoğlu hakikaten iyi niyet sahibi olsaydı, kafasında kablî fikirler ye hükümler bulunmasaydı, bir bardak suda fırtına koparacak şekilde bu açık kapıyı zorlamazdı.

Mesele açıktır: Zeki Velidi Bey Mısırda bastırdığı bir; kitapta son devir: Türkistan tarihine temas eden bazı satırlarda Çokayoğlu'nun eliyle yazılı bir kayıttan istifade ederek Hukant muhtariyetinde maliye işlerinin bir Yahudi'nin elinde olduğunu yazdı. Çokayoğlu bunu yanlış buldu. Bundan dolayı Zeki Velidi Beyi yalancılıkla itham eden birkaç makale yazarak Yaş Türkistan da neşretti.

Bu mesele esasında gayet ehemmiyetsizdir. Çünkü Zeki Beyin yazdığı hakikaten doğru olmasa bile nihayet ömrü bir iki ay süren Hukant muhtariyetinde maliye işlerinin bir Yahudi'nin elinde olması veya olmaması ve Türk tarihinin umumî gidişine halel getirir, ne de Türk milliyetçiliğini kuvvetten düşürür. Kaldı ki, bu malûmat Çokayoğlu'nun kendi eliyle yazıp verdiği bir cümleye istinaden kitaba konmuştur. Buna karşı Çokayoğlu ne yaptı? Sanki o yazıyı, kendisi yazmamış, gibi ve mesele gayet mühim ve vahim neticeler doğurabilecek bir istidatta imiş gibi köpürerek Zeki Beyi yalancılıkla itham eden makalelerini yazdı." Ben de Atsız Mecmuada K. A. imzasıyla yazdığım küçük bir yazıda bunun doğru olmadığını söyledim ve bu arada Yaş Türkistan'ın kullandığı sartçaya da temas ettim ki fırtınanın başı işte buradan çıktı.

Bir kere Çokayoğlu verdiği cevapta ve Yaş Türkistan'ın muhtelif yerlerinde Atsız Mecmua hakkında «merhum» tabirini kullanarak göya eğlenmek istediği gibi, Berimden mecmuayı postaya veren Sart ta yine aynı maksatla adresi «Sabık Atsız Mecmua Müdürü Nihâl Beye» diye yazıyor. Kurt kocayınca köpeklerin maskarası olur derler ama genç kurtun kocamış itlere maskara olduğunu Türk darbı meselleri kaydetmiyordu. Demek ki dünyada bazı şeyler değişmiş.

Evet, Atsız Mecmua merhum olmuştur. Çünkü Atsız Mecmua kimseden sadaka dilenmemiş, kimsenin gizli emellerine alet olmamış, merdane (Yani Türkçesine) yaşamış ve merdane ölmüştür. Birkaç ecnebi devletin verdiği sadaka olmasaydı değil Yaş Türkistan, acaba Paris ten Türkistan istiklâlini müdafaa eden Sart Başının kendisi bile yaşayabilir miydi?

Çokayoğlu, Yaş Türkistan'ın 37 nci sayısındaki cevabına şöyle başlıyor : "Yaş Türkistan'ın 30 – 32 inci sayılarındaki K. A.yı «münasebetsiz yalancılık ve sahtekârlık» ile itham eden makalelerime K. A. nın ne cevap vereceğini büyük bir merakla bekliyordum. Kendini medenî cemiyetten sayan her bir insan için böyle bir ithamı cevapsız bırakmak mümkün olamayacağı aşikâr bir şeydir. O ithamları esaslı delillerle üstünden atmak lâzımdır. Çünkü matbuat sahifelerinde açık bir surette yalancılık ve sahtekârlıkla itham edilişe karşı susmak için şahsî namus ve içtimaî hayâ hakkında bir medenî cemiyet âzasından tamamiyle başka bir mefhuma sahip olmak lâzımdır.

Burada şahsî namus ve içtimaî hayâdan bahseden Çokayoğlu kimdir biliyor musunuz? Türkistan'dan çıkıncaya kadar istiklâl fikrini havsalasına sığdıramamış, daima muhtariyetçi kalmış ve Bolşevik hengâmesinden kaçarken kendisini evinde saklayan Rus memurunun Rus metresini de kandırarak beraber kaçmış ve onu kendisine hayat arkadaşı yapmış olan Çokayoğlu dur. Hayatını bir Rus'a borçlu olan Çokayoğlu o Rus'a karşı şükranını bu namussuzlukla ödediği gibi, Türkistan istiklâlcisi ve Rus düşmanı olan aynı Çokayoğlu da, İstanbul da kendisini polise Rus gazetesi muhabiri olarak yazdırmaktan utanmamış ve kendi hayatını da düşman millete mensup bir bar kadınıyla birleştirmekten sıkılmamıştır. Kimsenin şahsî hayatına karışmağa hakkımız yoktur. Fakat bir millî hareketin başında bulunmak iddiasında olanlar gönüllerini bir düşman fahişesine kaptırmayacak kadar metin ve iradeli olmalıdırlar. Bu yüzdendir ki, Türkistan'a, Rus istilâsında kaldığından çok, istiklâl hareketi başında Çokayoğlu bulunduğu için acırım.

Çokayoğlu nu ve kendilerine Türk değil Türkistanlı diyen bazılarını kızdıran en mühim noktalardan biri de benim Sartları kıymetsiz, korkak olarak göstermemdir. Benim Sartlara şahsen ne düşmanlığım olabilir? Ben Sartları yalnız Türkistan'ın millî menfaatlerine engel oldukları için sevmem. Netekim şahsen kendimin de mensup olduğum Türkiye münevver tabakasını da aynı sebepler dolayısıyla sevmem. Sartlara gelince: bir kere bunlar halis Türk değildir. Belki Türklerle karışmış ve Türkleşmiş İran - Hint unsurudur. Aslında Hintçe olan ve tüccar manasına gelen « Sart » sözü önceleri Türkistan'daki Hintli tüccarlara alemken sonradan tüccar şehirli manasında, daha sonrada Acem manasında kullanılmıştır. Sart kelimesini, kendilerini Türk göstermek isteyen Sartların iddiası gibi, Ruslar çıkarmamıştır. Daha, büyük Türk şairi « Ali Şîr Nevaî » nin Muhakemet-ül - Lugateyn atlı eserinde Sart, Türk e karşı ve Acem manasında kullanıldığı gibi, on altıncı asrın başında Türkistan'ı şimalden gelen Özbekler istilâ ederken, Özbeklerin Sartlarla olan çarpışmaları da o zamana ait Özbek tarihlerinde zikrolunmuştur. Bugün ise Sart şehirlerde oturan ve bozuk bir Türkçe konuşan unsurdur. Bunların arasına karışan Türklerin de bazıları Sartlar gibi bozulup çirkefleşmekte ve Sartlaşmaktadır. Netekim aslında Kazak olan Çokayoğlu da böyle sartlaşan, fakat sartlıkta bütün Sartları geride bırakan Türklerden biridir. Bugünkü Türkistan'ın hakikî Türkleri Sartları kendilerinden saymak şöyle dursun, bilâkis düşman biliyorlar. Çokayoğlu ve sairleri sartlık yok diye ne kadar iddia ederlerse etsinler, Sartlar kendilerine ne kadar Özbek derlerse desinler, bugün ortada bir sartlık ruhu vardır ve bu ruh Türk millî ruhuna karşı dikilmiştir. Tarihe bakalım: Ruslar'ın Türkistan'ı istilâlarında, onlara karşı koyan, unsur kimlerdi? Türkistan, kahramanları arasında kaç tana Sart gösterilebilir? Türkistan'ı müdafaa edenler hep asıl Türkler olduğu gibi menfaatlerini Ruslarla birleştirenler de en çok Sartlardan veya sartlaşanlardan çıkmışlardır. Türkiye'deki Yahudi dönmeleri ne ise Türkistan'daki Sartlar da odur. Bu Yahudi dönmeleri, icap ettiği zaman büyük bir çığırtkanlıkla Türk'üz diye bağırırlar. Netekim Sartlar da bağırıyor.. Yahudi dönmeleri Türkiye nin çalışkan iktisadî unsurudur. Sartların Türkistan'daki rolü de aynıdır. Yahudi dönmelerinin en yüksek tahsilli olanları; bile Türkçeyi tam bir Türk şivesiyle. konuşamazlar.. Şartlar da Türkçeyi bozarak konuşur ve meselâ Türkistanlılar diyemezde tam bir İstanbul yahudisi ağzıyla Türkistanliler derler. Yahudi dönmeleri kandan korkar, askerlik edemez. Türk ordusunda Yahudi dönmelerinden bir tek zabit yoktur. Nefer olanları de emirberlik yapar. Sartlar da öyledir. Türkiye de, Türkistan ahalisinden en, çok Sart olduğu, halde bunlardan bir tane askerî mektep talebesi veya zabit yoktur. Türkiye de, Sartlara göre sayıca, pek, az olan öteki Türklerin hepsinden Türk ordusunda zabitler ve askerî mekteplerinde talebeler olduğu halde Sartlar yalnız sonunda para olan işlere girmişlerdir.(doktorluk gibi). Ve nihayet Yahudi dönmeleri Türkleri, Siz Türkler diye kendilerinden ayırdıkları gibi, Sartlar da Biz Sartlar diye kendilerini asıl Türklerden ayırıyorlar.

Fakat anlayamıyorum: İstanbuldaki Türkistanlılar niçin bu Sart sözünden gocunuyorlar ve derhal Sartları müdafaa vaziyeti alıyorlar? Bu Türk kardeşler eğer sartlığı kabul etmiş iseler Özbeklik nerede kalıyor? Yok, eğer bu değil de Türkistan millî birliğinin sarsılmasından korkuyorlarsa o zaman da münakaşa Çokayoğlu'nun usulüyle olmaz. Ben eğer « Sart » meselesinde haksızlık ettim, Türklüğe zarar verecek şekilde hareket ettimse Türkistanlıların gelip benden açıkça, mertçe, Türkçe hesap sormalarını beklerdim. Yoksa matbuat sütunlarında demagoji yaparak yapılan müdafaalar ve hele Atsız Mecmua «merhum» olduktan sonra vur abalıya kabilinden hücumlar ve bilhassa Türklük meselesin de beni kara, vicdanlılık ile itham etmek olsa olsa, bir budalalık, daha doğrusu sartlığın tam kendisidir.

Yaş Türkistan'ın 36 ncı sayısında, Berlindeki Türkistanlıların toplanıp bana lanetler okuduklarını, gördüğüm zaman şaşırmış ve Türklük meselesinde inkisara uğramıştım. Türkistanlı Türk gençlerinin, düşman Rusla çarpışmak dururken bütün hayatında büyük, Türklük mefkûresinden başka bir şey düşünmemiş ve hatta muvaffakıyetsiz olsa bile, bu hususta biraz çalışmış olan Türkiyeli bir Türk kardeşin, naçiz şahsiyetine hücum etmeleri benim biraz ümidimi, kırmıştı. Şimdi sevinçle öğreniyorum ki Türkistanlı kardeşler, bunu yapmamışlar... Diğer birçok şeyler gibi bu iğrenç, yalan da Çokayoğlu'nun haysiyetsiz ve şerefsiz benliğinden, doğmuştur. Hatta bu gençlerden bazılarının Çokayoğlu nu «bizim namımıza avukatlık etme, bizim kendimizi koruyacak; kalemimiz var» diye protesto etmeleri de Çokayoğlu'nun kötü ve yanlış gören gözlerini, elbet, biraz açmıştır.

* * *

Çokayoğlu benim **Garbî Trakyadan Yakutistan'a kadar birleşmesi icap eden Türk milletinden** bahsi etmemle eğlenerek « bu sözler Sart düşmanı Nihâl Beyin ağzında büyük Türk birliği gayesine büyük bir hürmetsizlik olarak görünüyor » diyor. Bu sözler bile Çokayoğlu'nun sartlığını ve sartçılığını ispata kâfidir. Eğer **Sart = Türk** olsaydı belki Çokayoğlu haklı olurdu. Hâlbuki asıl Türkler dururken melez ve müstereddi Sartları onların içinde ve önünde tutmak fahiş bir hatadır. Bir; Sartlığa, tatarlığa, Başkurtluğa düşman olmak Türkçülükten uzak kalmak demek değildir. İki; Ben, Tatar düşmanı, Başkurt düşmanı, Özbek düşmanı değilim. Fakat ben tatarcılığın, Başkurtçuluğun, Özbekçiliğin düşmanıyım. Kabilecilik büyük Türkçülük mefkûresini sarsacağı, için ben Anâdoluculuğun ve Türkiyeciliğin bile düşmanıyım... Hâlbuki Çokayoğlu'nun dar idraki büyük Türkçülüğü kavrayamıyor. Yaş Türkistan'ın 37 nci sayısındaki bas makalesinde şu sözleri yazıyor: **Biz şimdi umumî siyasî şerait içinde çocuk hülyasına benzeyen ve yalnız Atsız Mecmua gibi önceden kapanmaya mahkûm olan mecmualarda yazılması mümkün olan "Garbı Trakya dan Yakutistan'a kadar birleşmiş Türk milleti kurmak dileğine kendimizi veremeyiz. Bizim için şimdiki siyasî şerait içinde yakında geçen iki hakikat kâfidir: Umum Türk millî medenî kaynağının tespiti (Ankara Türk tarihi kongresi) ve şimdiki Türkiye Maarif Vekili Reşit Galip Beyin "İstanbul da basılan bir gazete Semerkand da okunmalı ve anlaşılmalıdır diye haddi zatında İstanbul Türk dili kongresinin mana ve ehemmiyetini takdir eden beyanatıdır. Tarihî devrin şimdiki faslında bizim Anadolulu kardeşlerimizden dileğimiz şu iki mühim istikamette iş görmektir.** Garbî Trakyadan Yakutistan'a kadar Türk illerinin birleşmesini çocuk hülyasına benzeten Çokayoğlu'nun 100 milyonluk Rus kütlesinden 12 milyonluk Türkistan'ın istiklâlini koparıp almak gayesini gütmesi garip değil midir? Eğer Türkistan, istiklâlini alırsa Garbî Trakyadan Yakutistan'a kadar Türk illerinin birleşmesi güç bir iş değildir. Eğer bu iş olamayacak kadar güç sayılırsa o zaman Türkistan'ın istiklâlini alması da muhal farz olunabilir. Fakat biz Çokayoğlu'nun

zayıf imanlı olduğunu bilmiyor değiliz. Onun Yaş Türkistan'ı niçin çıkardığını, kimlerden yardım aldığını, mefkûresinin arkasında banknot destelerinin dayaklık ettiğini çok iyi biliyoruz.

Mefkûreci insanlar için « siyasî şerait», « dünya vaziyeti » denilen engeller olamaz. Bu engeller ancak adi politikacılar için vardır. Türkiye kahramanları « siyasî şerait » ve « beynelmilel vaziyet » i düşünmüş olsaydılar bugünkü Türkiye meydanda olmayacaktı. Tarihte birkaç defa birleşmiş olan Türk milleti için, trenler ve tayyarelerle mesafenin kısaldığı bu devirde yeni bir siyasî birlik kurmak yapılmayacak bir iş değildir. Türk tarihi ve Türk dili kongreleri bu dileğe doğru atılmış birer adımdır. Fakat siyasî birliğe dayanmayan hiç bir medenî birlik payidar olamaz. Medenî ve harsî birlikler, siyasî birliklerin mahsulüdür. Reşit Galip Beyin «İstanbul'dâki gazete Semerkand da anlaşılmalıdır » diyen beyanatından, Çokayoğlu'nun en son ve kat'î bir mana ve netice çıkarması da boştur. Çünkü bugün İstanbul'da okunan gazete zaten Semerkantta anlaşılıyor. Ve İstanbul'la Semerkand'ın arası pek o kadar uzak olmadığı gibi, Semerkant ta Türk illerinin son ucu değildir. Türkler yakın bir gelecekte siyaseten birleşmezlerse yavaş yavaş İstanbul da çıkan gazete değil Semerkantta, Bakü de bile anlaşılmayacak ve Türk kavimleri de ya ortadan kalkacak yahut ta Avrupa'daki Danimarka, İsviçre, Hollanda gibi yalnız otelcilik, sütçülük, saatçilik yapmağa yarayan manasız, küçük milletler halini alacaktır. Halbuki Türkler siyaseten birleşirlerse İstanbul da çıkan gazete yalnız Semerkantta değil, bir merkezden idare olunmanın tabiî neticesi olarak Kazakistan bozkırlarında ve Altay da bile anlaşılacaktır.

* * *

Çokayoğlu bu münakaşada bile ciddiyetini muhafaza edemeyerek bana şöyle bir sual soruyor: Türk birliği tahakkuk ederse ben Anadolu « **oturan** » ına mı yoksa Yedisu « **oturgan** » ına mı mail olacağım? Ben hiç şüphesiz ilerki Türk ilinin merkezi olarak Yedisuyu zaruri bulurum. Fakat umumî lehçe hangisi olacaktır? Bunu kestirmek güçtür. Şarkî Türk lehçesi, yani Çağatayca, Garbî Türk lehçesinden daha zengin, daha güzeldir. Fakat Garp Türkçesi daha işlenmiştir, daha hâkimdir. Hayat hangi dille yürüyorsa edebî ve umumî lehçe o olacaktır. Yani Türkler her halde ya **oturgan** veya **oturan** diyecekler, fakat her halde **oturgen** demeyeceklerdir. Çünkü Türkler sartlaşmayacaklardır.

* * *

K.A.'nın Abdülkadir Bey olmayıp benim olduğumu anlayınca Çokayoğlu, Abdülkadir Beyden af diliyor.

Çokayoğlu tükürdüğünü yalamaya alışmış olduğu için buna hiç şaşmadım. Abdülkadir Beğin kendi aleyhinde vesika olacak mektupları vermemesini « Yiğitlik » olarak tavsif etmemi de Çokayoğlu garip buluyor ve benim ahlâkî telâkkilerimin başkalarından farklı olduğunu söylüyor. Hiç şüphesiz benim ahlâkî telâkkilerim Sartların prensiplerine uymaz. Çünkü ben tam manasıyla Türküm. Ben kendi vatanımı başka bir milletin idaresi altında muhtar görmeği düşünmediğim gibi, hayatımı kurtaran bir adamın metresini kaçırıp ta kendime hayat arkadaşı edinmeği; namuskârlık saymam. Bunun için bazı telâkkilerim Sartlarınkine uymaz ve Abdülkadir Beğin bu hareketini de bundan dolayı, yiğitlik sayarım. Çünkü:

Yahşılıkka yahşilik her kişinin işidür,
Yamanlıkka yahşilik er kişinin işidür.

Çokayoğlu'na son sözüm şudur: Eşek tekkeye taş taşımakla derviş olmadığı gibi insan da Türkistan da doğmak ve Yaş Türkistan'a yazı yazmakla Türk olmaz. Türk olmak için kanı, dili, dileği Türk olmak lâzımdır. Tükürdüğünü yalayan, arkadaşını satan, yabancılardan para alanlara ise **Türk** değil **İnsan** bile denemez.

Yaş Türkistan da bana cevap veren Doktor Salih İsmail ve Tahir Şakir Beğlerle de aramızda büyük bir noktai nazar ayrılığı olmakla beraber onlara burada, Çokayoğlu'nun yanında cevap vermek istemem. Onlar Çokayoğlu gibi mazisi lekeli insanlar olmadıkları gibi, bilhassa Tahir Şakir Beyin meseleye bir kardeş kavgası şeklindeki müdahalesi de beni çok sevindirdi. Çokayoğlu'na gelince: İstanbuldaki Türkistanlılardan birçoğunun ondan tiksindiğini bildiğim için son hükümleri hepsinin kendi vicdanına bırakıyorum. İhtimal ki Çokayoğlu'nun sağa sola saldırmasının sebebi Osman Beğe yazdığı gibi havadis kıtlığıdır. Fakat o, şunu da, unutmamalıdır ki köpek hırlamakla deniz bulanmaz. Önün gibi imanı ve seciyesi zayıf insanların bir hareketin başında bulunmak iddialarını tarihin bir cilvesi olarak kabul ediyorum. Ben inanan bir insan olduğum için büyük Türklük gayesinin bir gün meydana geleceği bence muhakkaktır. Çokayoğlu bunu hayâl sayarak boşuna bağırmasın. Çünkü kendisi de bilir ki:

İt ürür,
Kervan yürür.

Türkiyat Enstitüsü asistanlarından
Merhum «Atsız Mecmua» Müdürü
H. Nihâl (= Atsız)
(1930)

ATSIZCILAR